

ایمان رنجبر

روزنامه‌نگار

جشنواره تئاتر فجر هر ساله، در بخش‌های متنوعی چون بین الملل، مسابقه تئاتر ایران، اجراهای صحنه‌ای و خیابانی در آستانه دهه فجر برگزار می‌شود. طبعاً انتظار اولیه از برگزاری هر رویداد فرهنگی، اثرگذاری آن در فضای فرهنگی و هنری کشور است. اما با رصد وضعیت اجراهای عموم در طول سال متوجه یک فاصله عمیق بین شکل و شمایل اجراهای عمومی با نمایش‌های تئاتر جشنواره فجر می‌شویم. در اجراهای عمومی که در طول سال برگزار می‌شود انبوهی از نمایش‌هایی کم‌مدی، موزیکال یا اجراهایی با حضور سلبریتی‌های سینمایی سالن‌های تئاتر را شلوغ می‌کنند و از طرفی دیگر در جشنواره تئاتر فجر، با آثاری مواجهیم که گویا قرار است برای اولین بار در همین جشنواره به اجرا درآیند و بعد از آن هرگز خاک صحنه و اجرای عموم را نخواهند دید. اگرچه برخی معتقدند اجراهای جشنواره تئاتر فجر چه در بخش بین‌الملل و چه در بخش ملی، بیشتر محلی برای عرضه و آشنایی مردم و هنرمندان با الگوهای نمایشی است اما همچنان جای این سوال باقی است که اثرگذاری این رویداد فرهنگی در کدام ساحت نمایش عمومی کشور، جلوه کرده است.

غریب‌پور: مسئولان فکر می‌کنند تئاتر از دنده چپ بلند شده

پهرروز غریب‌پور نویسنده و کارگردان تئاتر و بسیما در گفت‌وگو با روزنامه

«فرهیختگان» در پاسخ به سؤالی در مورد اثرگذاری جشنواره تئاتر فجر بر اجراهای عمومی تئاتر کشور گفت: «اینکه بین اجراهای عمومی و جشنواره تئاتر فجر هیچ تناسبی نیست به این معناییست که فقط جشنواره تئاتر فجر مقرر است و کارکرد خودش را از دست داده. وقتی بخواهیم این مساله را آسیب‌شناسی کنیم، این اتفاقات به ماقبل جشنواره برمی‌گردد. از یک طرف دست مدیران بسته و بودجه‌ای اندک قرار است صرف امور متعددی چون دستمزد و بیمه کارمندان و امور اجرایی و هزینه جشنواره‌ها شود و از طرف دیگر در اجراهای عموم شاهد آثار متعددی هستیم که با طراحی صحنه اندک، خرج کمتر و چاشنی دیالوگ‌های سیاسی و اجتماعی، روزبه‌روز بر تعداد آنها افزوده می‌شود؛ اینها طبیعتاً بر جشنواره هم تأثیر می‌گذارد.»

غریب‌پور در بخش دیگری از صحبت‌هایش گفت: «در سالن‌های دولتی، درصدی را که از هر اجرا کسر می‌شود، نگاه کنید و این عدد را با دوره‌های پیش از این مقایسه کنید. واقعاً این نوع نگاه اقتصادی به هنر بهت‌آور است که مثلاً نسبت به یک اجرای دولتی چنین دریافت مالی وجود داشته باشد. وی در بخش دیگری از صحبت‌هایش گفت: «من از ابتدای انقلاب تا امروز به متولیان تئاتر، پیشنهاد دادم در تمام طول سال نمایش‌هایی را که اجرای عموم رفته‌اند و نه فقط مخصوص جشنواره بوده‌اند دعوت کنید تا این جماعت تئاتری، تئاتر زنده و کلاسیک ببینند و بتوانند داوری کنند بین یک اثری که ۳۰ سال است اجرا می‌شود و هنوز هم با موفقیت اجرامی شود تا اثری که از این جشنواره به آن جشنواره می‌رود و فقط برای جشنواره‌ها آماده می‌شوند. وی با اشاره به حمایت اندک دولت از تئاتر کشور ادامه

داد: «وقتی یک کارگردان بداد حمایت مالی می‌شود، به زیباشناسی کارش از طراحی صحنه، نور گرفته تا اجرای بازیگران، بیشتر توجه می‌کند. با اینکه من این شیوه را زیاد قبول ندارم اما در قبل انقلاب، گروه‌هایی بودند که به صورت لایوتاری کار می‌کردند. البته این گروه‌ها در همه جای دنیا وجود داشته‌اند و هنوز هم در بعضی کشورها این رویه برقرار است. این گروه‌ها دو سه سال را صرف یک کار می‌کنند تا از همه جهات، استانداردهای زیباشناسی را داشته باشند. این شکل تمرکز بر کار، به خاطر این بود که از نظر منابع مالی، خیال‌شان راحت است. مثلاً یک کارگردان جوان روس پس از آنکه دو سال گروهش را موظف می‌کند زبان اشاره ناشنوایان را یاد بگیرند و یک سال وقتش را صرف تمرین می‌کند تا بتوانند نمایشی بدون دیالوگ اجرا کنند. حالا شما این کار را با ایران مقایسه کنید. اصلاً ممکن است چنین گروهی مکان و شرایط لازم را برای تمرین داشته باشد. اینها نمونه‌هایی است که اجراهای کیفیت می‌کنند و طبیعتاً اثرگذاری آن هم کم خواهد شد. وی با تأکید دوباره به اینکه وضعیت جشنواره تئاتر فجر برآمده از تمام جوانب وضعیت تئاتر است و با اشاره به تئاتر دانشگاهی که عنصری بسیار مهم در وضعیت امروز و آینده تئاتر کشور است، گفت: «وضعیت تئاتر دانشگاهی هم گرفتار مشکلات خاص خودش است. آرتور میلر زمانی می‌گفت هر موقع در تئاتر برادوی احساس رخت و کسالت و رکود می‌کنم خودم را به جریان زاینده تئاتر دانشگاهی می‌راسانم تا احیا شوم.

آسیب‌شناسی جشنواره تئاتر فجر از نگاه بهروز غریب‌پور

وظیفه تئاتر نقد اجتماعی است نه اپوزیسیون بازی

نعیمی: جشنواره تئاتر فجر دیگر جریان ساز نیست

شما تئاتر دانشگاهی ما را ببینید؛ نه بودجه، نه حامی و نه دلسوس دارد. تئاتر دانشگاهی یکی از آن بسترهایی است که امکان معرفی استعدادها و آثار مطرح را به فعالان حوزه تئاتر فراهم می‌کند.»

غریب‌پور در بخش دیگری از صحبت‌هایش با انتقاد از نوع نگاه مدیران فرهنگی به وضعیت تئاتر کشور گفت: «هنوز برخی از مسئولان اهمیت تئاتر را درک نمی‌کنند و فکر می‌کنند تئاتر از دنده چپ بلند شده و منتقد است و سعی می‌کند اپوزیسیون باشد؛ در حالی که این طور نیست و تئاتر یکی از وظایفش نقد اجتماعی است. اتفاقاً به خاطر همین است که تئاتر خیلی از سینما معاصر تر است. تئاتر ماهیتی دارد که مسئولان اهمیت و تأثیر گذاریش را بر دیگر شاخه‌های فرهنگی و هنری مثل کتاب و سینما درک نمی‌کنند. بنابراین نتیجه این گونه شده است که بودجه اختصاص داده شده به یک فیلم با کل بودجه اختصاص داده شده به تئاتر قابل مقایسه نیست!»

این کارگردان تئاتر با اشاره به اینکه باید جشنواره تئاتر محل آثار گوناگون باشد، گفت: «وقتی می‌گوییم تریبون تئاتر ایران قرار نیست فقط محل عرضه آثار روشنفکری باشد یعنی اینکه باید در جشنواره تئاتر فجر آثار کم‌دی هم حضور داشته باشند. این گوناگونی ضرورت دارد و نباید ترسید از اینکه حتی بگویند نمایش‌های بازاری به جشنواره تئاتر فجر راه یافته است.» غریب‌پور در پاسخ به سؤالی در مورد اثرگذاری آثار دعوت شده بخش بین‌الملل بر فضای عمومی تئاتر کشور گفت: «اتفاقاً من همیشه جای آثار خارجی را در جشنواره‌ها و اجرای عموم خالی می‌بینم. در سیاست جشنواره فجر و اجراهای عموم این کاستی‌ها وجود دارد. در سینما این طور نیست؛ چون شما

می‌توانید دی وی دی هر فیلمی را در هر مکانی نمایش دهید ولی تئاتر نیاز به سرمایه‌گذاری در این بخش دارد.»

نعیمی: جشنواره تئاتر فجر دو سال یک بار برگزار شود؛ اما با کیفیت!

در مورد حضور آثار بین‌المللی در جشنواره تئاتر فجر و اثر گذاری آن در فضای تئاتر کشور با حمیدرضا نعیمی گفت‌وگو کردیم. او با انتقاد از ورود برخی از آثار خارجی به جشنواره تئاتر فجر گفت: «در ادوار گذشته جشنواره تئاتر فجر، برخی کارها به‌خاطر مسائل سیاسی به جشنواره دعوت شده‌اند که ضعیف بوده‌اند و گاهی به اعتبار جشنواره لطمه زده‌اند. مثلاً کاری که به لحاظ فنی ضعیف است چرا باید با هزینه بالا از کشور فلسطین دعوت شود؟ مشکل من بر سر کشور نیست؛ مشکل بر سر کیفیت کار و اثر است.»

وی با انتقاد از نحوه برگزاری جشنواره تئاتر فجر گفت: «بودجه و هزینه ارائه شده در شأن این جشنواره نیست. وقتی گروه‌های خارجی دعوت می‌شوند باید بهترین امکانات از قبیل سالن مجهز و با کیفیت، هتل و شرایط تفریحی خوب برایشان در نظر گرفته شود، اما هیچ کدام از اینها اتفاق نمی‌افتد. به میهمان‌ها خوش نمی‌گذرد و طبیعی است که خیلی‌ها حاضر نیستند در این جشنواره شرکت کنند. بادم هست وقتی با گروه‌های نمایشی به خیلی از کشورها، برای اجرای عموم یا شرکت در جشنواره‌ای می‌رفتیم،

جشنواره تئاتر فجر، در دوره‌های اخیر صاحب جریان نبوده است بلکه برگزار می‌شود تا صرفاً برگزار شود. در کدام یک از دوره‌های گذشته به یک گروه معتبر یا یک شخص صاحب تجربه، حمایت مادی و معنوی شده و سفارش کرده است که کاری برای جشنواره آماده شود؟ جشنواره تئاتر فجر در سال‌های اخیر به هیچ عنوان روزهای خوبی را پشت سر نگذاشته است. با این شرایط دیگر چه اصراری است که جشنواره هر سال برگزار شود؟ هر دو سال یک بار برگزار شود اما با کیفیت و خوب

نبوده است بلکه برگزار می‌شود تا صرفاً برگزار شود. در کدام یک از دوره‌های گذشته به یک گروه معتبر یا یک شخص صاحب تجربه، حمایت مادی و معنوی شده و سفارش کرده است که کاری برای جشنواره آماده کند؟ جشنواره تئاتر فجر در سال‌های اخیر به هیچ عنوان روزهای خوبی را پشت سر نگذاشته است. با این شرایط دیگر چه اصراری است که جشنواره هر سال برگزار شود؟ هر دو سال یک بار برگزار شود اما با کیفیت و خوب. البته اگر قرار است با این وضعیت برگزار شود که جز اضطراب و دلهره برآیمان چیزی ندارد و به تئاتری‌ها هم خوش نمی‌گذرد، پس همان بهتر که اصلاً حذف شود و برگزار نشود. وی با اشاره به اینکه حرف‌هایش در مورد جشنواره سال‌های گذشته بوده است و در مورد جشنواره امسال بعد از پایان آن صحبت می‌کند، گفت: «اینکه جشنواره فجر دلسرد کننده شده، به این معنی نیست که فرد یا نهاد خاصی مقصر است. جشنواره چون دست نهاد دولتی بوده است، باید از درون دولت هم اصلاح شود تا از این حالت دربیاید.»

عدول کردیم ولی این حداقل بود و بیشتر از اینها امکان داشت که مهار کار از دست‌مان خارج شود. سال‌ها از بدنه اجرایی تئاتر دور بودم و خیلی زود متوجه شدم نباید دبیری جشنواره تئاتر فجر را می‌پذیرفتم.» مهندس پور ادامه داد: «هر سال به دلیل نداشتن برنامه جشنواره، کارها را از نو انجام می‌دهیم. ما هر سال برای برگزاری جشنواره در نقطه صفر می‌ایستیم.»

وی اظهار کرد: «ما فراخوان جشنواره سی و هفتم تئاتر فجر را نوشتیم ولی آن را منتشر نکردیم؛ زیرا واکنش‌هایی وجود داشت که علائیت در آنها نبود. در جشنواره بیست و سوم تئاتر فجر به عنوان دبیر، بخش مسابقه را کنار گذاشتم ولی جامعه تئاتری آمادگی پذیرش را نداشت. میزان مطالبات تئاتری‌ها زیاد است. اگر با مهدی شفیع‌ی نیز که بیشترین آشناییم با او طی همین چند ماه اخیر است صحبت کنید، می‌بینید از وضعیت فعلی به سسته آمده است.» این هنرمند عرصه تئاتر تصریح کرد: «تئاتری‌ها زیرپای یکدیگر را بیش مدیرکل هنرهای نمایشی خالی می‌کنند؛ از این رو مهدی شفیع‌ی نیز خسته شده و به کسی اعتماد ندارد. حتی شرایط به گونه‌ای است که به من نیز که از این جشنواره هیچ نفع اجتماعی ندارم، اعتماد ندارد.»

مهندس پور اعلام کرد که بخشی از بودجه جشنواره هفت روز پیش توسط دبیرخانه دریافت شده و این روند مالی و بودجه جشنواره، فشار زیادی را وارد کرده است. وی درباره نحوه انتخاب آثار حاضر در بخش‌های مختلف جشنواره اظهار کرد: «من در مطلق موارد و انتخاب‌هایم، به اعضای ستاد برگزاری جشنواره و مدیران بخش‌های مختلف مراجعه کرده‌ام. همه مدیران بخش‌های مختلف جشنواره مستقل بوده‌اند. تلاش کرده‌ام جشنواره تئاتر فجر ویرترین تئاتر ایران باشد. درباره کیفیت آثار زیاد سختگیری نکرده‌ام چون کیفیت تولید آثار زمینه‌های را لازم دارد؛ اما مهیا نیست. برای من در بخش موهوم و همچنین با اشاره به عدولی که حضور داشته باشند؛ چون احترام به آدم‌ها، احترام به تئاتر است.»

دبیر سی و ششمین جشنواره بین‌المللی تئاتر فجر درباره اینکه آیا آثار بخش بین‌الملل توسط وی انتخاب شده‌اند یا به صورت مستقل توسط مدیر بخش بین‌الملل جشنواره، توضیح داد: «دعوت‌نامه‌هایی برای گروه‌های خارجی ارسال شده بود و آثاری نیز متقاضی حضور در جشنواره شده بودند. از میان آثار متقاضی آقای دشت‌آرای کارهایی را براساس کیفیت و شرایط فرهنگی انتخاب کرده و در مقابل من قرار داد تا از میان آنها انتخاب صورت گیرد. در ادامه از طریق دشت‌آرای شروع به برقراری ارتباط با گروه‌های کردم که آثارشان را انتخاب کرده بودیم.» سپس مهندس پور به بخش‌های مختلف نشست-که نقدهایی بر روند انتخاب آثار بخش‌های مختلف اعم از بخش مسابقه بین‌الملل جشنواره وجود داشت- پرداخت و درخصوص اینکه آیا انتخاب آثار تئاتری از کشورهای همسایه بنا بر تحلیل نگاه سیاسی بوده یا نه، گفت: «هیچ کدام از انتخاب‌ها سیاسی نیستند. اما چون هدف ما این است که این جشنواره به معتبرترین جشنواره منطقه تبدیل شود پس تلاش داشته‌ایم که کشورهای همسایه همچون تاجیکستان، ترکیه، عراق، آذربایجان و... حضور پررنگ‌تری داشته باشند.»

نشست خبری دبیر سی‌وششمین جشنواره تئاتر فجر برگزار شد

اعتراض به طراحی پوستر ایموجی

داریم خوب است چون جشنواره می‌تواند به قطب فرهنگی تئاتر در منطقه تبدیل شود که البته این کار دشواری است.» مهندس پور با اشاره به اینکه اعتقادی به رقابتی بودن جشنواره ندارد، متذکر شد: «مسابقه برای جشنواره تئاتر فجر امر احقانه‌ای است. متأسفانه حتی چهره‌های حرفه‌ای و باسابقه تئاتر نیز درخواست بیابنکر آن است که هنرمندان بزرگ و کوچک گویا اعتبار اجتماعی خود را با دریافت تندیس جشنواره به دست می‌آورند.» دبیر جشنواره سی و ششم تئاتر فجر با اشاره به اینکه ۵۰ درصد آثار جشنواره را بخش مرور و

مهندس پور با ارائه توضیحاتی مبنی بر اینکه این پوسترها دارای المان‌های نقابند و هر کدام نشانه‌هایی از غم، شادی، عشق، عصبانیت، شوخی هستند، افزود: «هدف از طراحی این شکل پوستر این بود که برای عموم مردم قابل فهم و درک باشد؛ نه فقط برای خانواده تئاتر.» در ادامه بحثی درخصوص چرایی تغییر سایت فروش بلیت جشنواره مطرح شد که مهندس پور در پاسخ اظهار کرد که مناقصه‌ای در این زمینه برگزار و بهترین پیشنهاد برای این امر پذیرفته شد.

دبیر سی‌وششمین جشنواره بین‌المللی تئاتر فجر درباره اینکه پیش از این گفته بود قدسش کوچک کردن جشنواره تئاتر فجر بوده ولی این امر رخ نداده است، یادآور شد: «یادم نمی‌آید که گفته باشم می‌خواهم جشنواره را کوچک کنم. جشنواره تئاتر فجر یکی از بزرگ‌ترین فستیوال‌های تئاتری در منطقه‌ای گسترده است. منظور من این بوده که جشنواره به دو بخش تقسیم شود؛ زیرا در این فصل حضور کمپانی‌ها و گروه‌های خارجی در جشنواره سخت است. بنابراین باید زمان برگزاری بخش بین‌الملل به فصل دیگری موکول شود. همچنین بخش مسابقه ادبیات نمایشی و بخش پوستر و عکس مستقل شود.» وی تأکید کرد: «اینکه جشنواره بین‌المللی تئاتر-تئاتر فجر را بزرگ نگه